SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 509/2024-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditša a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [redacted], zastúpeného advokátkou JUDr. Sabínou Hodoňovou, PhD., LL.M., Mariánske námestie 31, Žilina, proti postupu Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B2-18Cpr/3/2015 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B2-18Cpr/3/2015 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **900 eur**, ktoré mu **j e** Mestský súd Bratislava IV **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Mestský súd Bratislava IV **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **713,96 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyni sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.
Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 509/2024-15 z 22. októbra 2024 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom mestského súdu v konaní

označenom v záhlaví. Sťažovateľ zároveň navrhuje, aby mu ústavný súd priznal finančné zadosťučinenie 5 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti, jej príloh a predloženého súdneho spisu vyplýva, že sťažovateľ sa žalobou z 26. apríla 2015 proti žalovanej domáhal zaplatenia sumy 6 916,84 eur s príslušenstvom. Rozsudok pôvodne vo veci konajúceho Okresného súdu Bratislava II z 28. januára 2019 potvrdil Krajský súd v Bratislave rozsudkom č. k. 15CoPr/6/2019-388 z 29. júla 2020.

3. Sťažovateľ podal 13. októbra 2020 v predmetnej veci dovolanie. Po predložení veci dovolaciemu súdu 3. decembra 2020 ten vec sťažovateľa vrátil 17. decembra 2021 súdu prvej inštancie ako predčasne predloženú, keďže dovolateľovi nebol vyrubený súdny poplatok za podané dovolanie.

4. Uznesením vydaným vyššou súdnou úradníčkou 9. februára 2022 bolo dovolacie konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku zastavené, proti čomu podal sťažovateľ sťažnosť, ktorú okresný súd uznesením vydaným sudcom 8. júna 2022 zamietol. Ústavný súd nálezom č. k. III. ÚS 624/2022-22 z 13. júla 2023 (ďalej len „nález“) rozhodol, že uznesením okresného súdu z 8. júna 2022 bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, predmetné uznesenie zrušil a vec vrátil mestskému súdu na ďalšie konanie. Odvtedy vo veci nebol mestským súdom, na ktorý od júna 2023 prešiel výkon súdnictva z okresného súdu, uskutočnený žiaden úkon smerujúci k rozhodnutiu o dovolaní sťažovateľa.

II.
Argumentácia sťažovateľa

5. Sťažovateľ namieta, že v dôsledku nečinnosti mestského súdu (pôvodne okresného súdu) prebieha konanie o jeho dovolaní od 13. októbra 2020, teda 4 roky. Vzhľadom na právnu a faktickú zložitosť veci, ako aj na správanie sťažovateľa, ale aj žalovanej v konaní nie je trvanie napadnutého konania v súlade s požiadavkou prejednania veci bez zbytočných prieťahov a v primeranej lehote. Sťažovateľovi v konaní nebola poskytnutá účinná a rýchla ochrana jeho práv.

III.
Vyjadrenie mestského súdu

6. Podpredseda mestského súdu (a zároveň zákonný sudca vo veci) v podaní doručenom ústavnému súdu 18. novembra 2024 uviedol, že po vydaní nálezu a vrátení súdneho spisu ústavným súdom 19. júla 2023 bol spis predložený do učtárne mestského súdu na výplatu náhrady trov konania úspešnému sťažovateľovi. Spis nebol predložený zákonnému sudcovi a nebol doň ani založený nález ústavného súdu, ktorým došlo k zrušeniu napadnutého rozhodnutia. K uvedenému pochybeniu došlo pravdepodobne v súvislosti s implementáciou súdnej mapy. Až v súvislosti s podanou ústavnou sťažnosťou bol do súdneho spisu založený nález ústavného súdu a spis bol po zrušení rozhodnutia o zastavení dovolacieho konania 18. novembra 2024 predložený dovolaciemu súdu.

7. Zároveň poukázal na procesný postup súdu prvej inštancie, ktorý po doručení dovolania a vykonaní potrebných procesných úkonov spis predložil 3. decembra 2020 dovolaciemu súdu bez toho, aby dovolateľa vyzýval na zaplatenie súdneho poplatku za dovolanie. Spis bol vrátený 17. decembra 2021 bez rozhodnutia s tým, že úlohou súdu prvej inštancie bolo vyzvať dovolateľa

(sťažovateľa) na zaplatenie súdneho poplatku za dovolanie a zároveň ho poučiť o následku jeho nezaplatenia. Súd prvej inštancie preto vyzval dovolateľa na zaplatenie súdneho poplatku za podané dovolanie s poučením o následkoch nezaplatenia súdneho poplatku obsahujúcim aj poučenie o možnosti priznania oslobodenia od súdneho poplatku. Keďže dovolateľ súdny poplatok v lehote nezaplatil, súd konanie uznesením z 9. februára 2022 zastavil a následne podanú sťažnosť dovolateľa uznesením z 8. júna 2022 zamietol. Ústavný súd nálezom z 13. júla 2023 predmetné uznesenie zrušil s odôvodnením, že dovolateľ bol oslobodený od platenia súdneho poplatku. Z uvedeného teda vyplýva, že súd prvej inštancie po podaní dovolania postupoval správne, keď spis predložil dovolaciemu súdu bez toho, aby dovolateľa vyzýval na zaplatenie súdneho poplatku. Ústavný súd sa však týmto procesným postupom súdu prvej inštancie vôbec nezaoberal.

IV.
Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd v zmysle § 58 ods. 3 prvej vety zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že na základe podaní účastníkov a spisu predloženého ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

9. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, ktoré je garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 132/03, I. ÚS 65/04).

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie už citovaných práv vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III.ÚS 154/06, II.ÚS 118/2019). Ústavný súd v tejto súvislosti opakovane zdôraznil, že čl. 48 ods. 2 ústavy v relevantnej časti ustanovuje imperatív, ktorý platí pre všetky súdne konania a ktorý vyjadruje predovšetkým záujem, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu, pretože jeho predlžovanie sa môže v konečnom dôsledku prejaviť ako odmietnutie výkonu spravodlivosti (PL. ÚS 25/01).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III.ÚS 111/02, IV.ÚS74/02, III.ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP ústavný súd v rámci prvého kritéria

prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

12. Ústavný súd posúdil postup mestského súdu (pôvodne okresného súdu) v dovolacom konaní v celej jeho šírke a zaoberal sa jednotlivými zložkami práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Pri posudzovaní prvého kritéria zložitosti veci je zrejmé, že v napadnutom dovolacom konaní mestský súd vykonával, resp. mal vykonať procesné úkony potrebné na predloženie spisu dovolaciemu súdu na rozhodnutie o dovolaní sťažovateľa. Vec sťažovateľa teda nebola z právneho hľadiska zložitá na posúdenie, pretože išlo o bežné administratívne úkony súdu prvej inštancie pred odoslaním spisu dovolaciemu súdu.

13. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa, ústavný súd nezistil také okolnosti, ktoré by mali byť osobitne zohľadnené na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v dotknutom konaní k zbytočným prieťahom. Neprimeraná dĺžka napadnutého dovolacieho konania nebola teda vyvolaná správaním sťažovateľa, aj keď nemožno prehliadať fakt, že sťažovateľ nevyužil možnosť podať sťažnosť predsedovi súdu na prieťahy. V judikatúre ústavného súdu sa síce takáto sťažnosť predsedovi súdu nepovažuje za nevyhnutný predpoklad uplatnenia ústavnej sťažnosti, no aplikačná prax jednoznačne potvrdzuje jej efektivitu.

14. Tretím hodnotiacim kritériom je postup mestského súdu (pôvodne okresného súdu) v napadnutom konaní. Vo veci bolo mestskému súdu 13. októbra 2020 doručené dovolanie sťažovateľa. Po vykonaní potrebných procesných úkonov bol spis 3. decembra 2020 predložený dovolaciemu súdu, ktorý ho po roku (17. decembra 2021) vrátil mestskému súdu s tým, že dovolateľovi nebol vyrubený súdny poplatok za podané dovolanie. V prípise z 30. novembra 2021 dovolací súd konštatoval, že *„obsah spisu nepreukazuje, že by súd prvej inštancie priznal dovolateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov v tomto dovolacom konaní, prípadne že by oslobodenie od súdnych poplatkov v danom prípade vyplývalo z ustanovení ZoSP* (zákon Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov, pozn.). *Bude preto úlohou súdu prvej inštancie vyzvať dovolateľa na zaplatenie súdneho poplatku za dovolanie a zároveň ho vo výzve poučiť o následku jeho nezaplatenia. V prípade, že dovolateľ v lehote určenej súdom súdny poplatok nezaplatí, súd konanie o dovolaní uznesením podľa § 10 ods. 1 ZoSP zastaví. Vec sa v takomto prípade dovolaciemu súdu nepredkladá... V prípade, že u dovolateľa pretrvávajú podmienky pre oslobodenie od súdnych poplatkov aj v dovolacom konaní, je potrebné po vyrubení súdneho poplatku podať nový návrh na oslobodenie od súdnych poplatkov. Až po vykonaní procesných úkonov v naznačenom smere možno vec opätovne predložiť Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na rozhodnutie o dovolaní.“*. Po tom, ako dovolateľ súdny poplatok na výzvu súdu nezaplatil, mestský súd dovolacie konanie zastavil (právoplatné 13. júna 2023; po zamietnutí sťažnosti sťažovateľa). Následne rozhodol o vyčíslení náhrady trov konania (právoplatné 7. novembra 2022; po zamietnutí sťažnosti sťažovateľa).

15. Avšak nálezom ústavného súdu z 13. júla 2023 došlo k zrušeniu uznesenia súdu prvej inštancie, ktorým bolo dovolacie konanie zastavené. Ústavný súd bez toho, že by mal ambíciu vstupovať na pole uplatňovania podústavného práva všeobecnými súdmi, konštatoval, že je vylúčený iný ústavne konformný záver než ten, že vec sťažovateľa je individuálnym pracovnoprávnym sporom a mestský súd (pôvodne okresný súd) opomenul jeho zákonné oslobodenie od súdnych poplatkov. Riadiac sa uvedeným právnym názorom, mestský súd uznesením zo 14. novembra 2024 zrušil uznesenie pôvodne vydané okresným súdom 9. februára 2022 o zastavení dovolacieho konania a vec predložil 18. novembra 2024 dovolaciemu súdu.

16. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že postup mestského súdu (pôvodne okresného súdu) bol plynulý až do momentu, keď došlo k vydaniu nálezu ústavného súdu. Mestský súd postupoval po vrátení veci dovolacím súdom v súlade s jeho pokynmi (ako uvádza vo svojom vyjadrení aj podpredseda mestského súdu a zákonný sudca vo veci), preto nemožno pričítať na jeho ťarchu obdobie od prvého predloženia veci dovolaciemu súdu až do vydania nálezu ústavného súdu. K prieťahom spôsobeným mestským súdom došlo až od doručenia mu súdneho spisu ústavným súdom 19. júla 2023, a to až do predloženia veci dovolaciemu súdu v novembri 2024 (1 rok a 3 mesiace).

17. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že nie každý zistený prieťah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, pokiaľ existujú ústavne relevantné dôvody, ktorými je nečinnosť súdu možné ospravedlniť. V prípade sťažovateľom namietanej nečinnosti mestského súdu nemožno obranu mestského súdu založenú na tom, že sa v spise nenachádzal zrušujúci nález ústavného súdu, akceptovať ako ospravedlniteľný dôvod jeho nečinnosti pri úkonoch dovolacieho konania.

18. Ústavný súd, berúc zreteľ na podstatu dotknutých práv sťažovateľa, kvalifikoval nepredloženie spisu mestského súdu dovolaciemu súdu v trvaní 1 roka a 3 mesiacov ako relevantné prieťahy a deklaroval porušenie uplatnených práv zapríčinených nečinnosťou mestského súdu, resp. konaním, ktoré nevedie k efektívnemu odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (m. m. III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

19. Vychádzajúc z už uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v postupe mestského súdu došlo k zbytočným prieťahom v napadnutom dovolacom konaní, a preto rozhodol, že bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

V.
Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

20. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

21. Napriek zisteniu ústavného súdu, že postupom mestského súdu (pôvodne okresného súdu) došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa

čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd neprikázal mestskému súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prieťahov, pretože vec sťažovateľa v čase rozhodovania ústavného súdu už bola predložená dovolaciemu súdu [vo veci bolo rozhodnuté aj o výške náhrady trov konania; príkaz konať bez zbytočných prieťahov nenavrhoval ani sťažovateľ v petite ústavnej sťažnosti (bod 4 výroku nálezu)].

22. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

23. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (I. ÚS 15/02, III. ÚS 10/02, III. ÚS 17/02, I. ÚS 257/08, III. ÚS 45/2012, IV. ÚS 132/2012, I. ÚS 70/2012). Tak to je aj v prípade sťažovateľa, ktorý žiada finančné zadosťučinenie 5 000 eur.

24. Ústavný súd posudzoval dĺžku napadnutého dovolacieho konania, predmet sporu, správanie sťažovateľa a význam sporu pre sťažovateľa. V rozhodovacej činnosti ústavného súdu prevláda názor, že deklarovanie porušenia základných práv, príkaz konať a náhrada trov konania implicitne zahrňujú aj satisfakčný prvok.

25. Vzhľadom na konštatovanú nečinnosť mestského súdu v napadnutom dovolacom konaní (body 15 a 16 odôvodnenia) doplnil ústavný súd o ochranu aj o finančné zadosťučinenie, limitujúc jeho výšku na 900 eur (bod 2 výroku nálezu; návrhu na priznanie vyššej sumy nevyhovel výrokom 4 nálezu).

VI.
Trovy konania

26. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia.

27. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Úhradu trov konania priznal ústavný súd sťažovateľovi v rozsahu za dva úkony právnej služby, a to prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti. Tarifná odmena za jeden úkon právnej služby v roku 2024 predstavuje sumu 343,25 eur a režijný paušál v roku 2024 sumu 13,73 eur. Ústavný súd teda sťažovateľovi priznal náhradu za dva úkony právnej služby celkovo vo výške 713,96 eur (bod 3 výroku nálezu).

28. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

29. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. decembra 2024

Libor Duľa
predseda senátu